

בס"ד. ש"פ וירא, כ"ף מרחשון ה'תשל"ז*

וה' אמר המכסה אני מאברהם גו' ואברהם היו יהי' לגוי גדול גו' כי ידעתיו למען אשר יצוה גו' ושמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט גו'. ומדייק בזה בעל יום ההולדת במאמרו ד"ה זה דשנת תרס"ז (בהמשך תרס"ו²), הרי דרך הוי' זהו תומ"צ³, וא"כ מה מוסיף הכתוב בלעשות צדקה גו' (ענין המצוות) על ושמרו דרך הוי'. ומבאר שם⁵, דדרך הוי' היא המשכה מלמעלה למטה, וצדקה ומשפט היא העבודה בכחי' מלמטה למעלה, העבודה דאור חוזר. [ועפ"ז מבואר שם⁶ גם השייכות דושמרו דרך הוי' לעשות צדקה ומשפט למ"ש לפני"ז והוי' אמר המכסה אני מאברהם גו'].

והנה הפסוק כי ידעתיו גו' ושמרו דרך הוי' לעשות צדקה ומשפט נתבאר בהמשך הנ"ל בד"ה כי ידעתיו דשנת תרס"ו⁷ (מאמר דש"פ וירא הראשון שבההמשך), ובמאמר זה (מאמר דש"פ וירא השני שבההמשך) מבאר הפסוק באופן אחר, נוסף על זה שמאמר הראשון מתחיל בפסוק כי ידעתיו ומאמר השני מתחיל בפסוק והוי' אמר המכסה אני גו', הנה גם בפסוק כי ידעתיו גופא, במאמר השני מפרש באופן אחר, דבמאמר הראשון מביא שני פירושים בכי ידעתיו, פירוש התרגום⁸ שידעתיו הוא לשון ידיעה, ארי גלי קדמי, ופירוש רש"י שידעתיו הוא לשון חיבה. ומבאר שם⁹

(* יצא לאור בקונטרס כ"ף מרחשון — תשמ"ז, "לקראת ש"ק פ' וירא, כ"ף מרחשון הבעל"ט, יום הולדת כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע .. ערש"ק וירא כ"ף מ"ח ה' תהא זו שנת משיח").

- (1) פרשתנו יח, יד"ט.
- (2) הוצאת קה"ת — ע' שצח.
- (3) כמובן בפשטות (שלכן לא הוצרך רש"י לפרש הפירוש ד"ללכת בכל דרכיו" (עקב י, יב) — כי זה מובן מעצמו*). וכדמוכח גם ממ"ש (הושע בסופו) כי ישרים דרכי הוי', שקאי על דברי תורה (ב"ב פט, א וברשב"ם שם. שהש"ר פ"א, ב עה"פ ישקני מנשיקות פיהו בסופו), או על מצוות (נזיר כג, א. הוריות י, ב). וראה זהר ח"א וישלח (קצה, ב) "ואיננו ארחין ושבילין דאורייתא". ביאורה"ז לאדהאמ"צ שם (יט, ב ואילך) ולהצ"צ (כרך ב ע' תשד ואילך). אוה"ת נ"ך עה"פ הושע שם (ע' תנא ואילך).
- (4) דצדקה נק' בשם מצוה (סתם) — תניא פל"ז (מח, ב). וכן כל המצוות נקראות בשם צדקה, כדלקמן סעיף ד.

(5) בסימום — ע' תח.

(6) נעתק לקמן סעיף ו.

(7) ע' סח.

(8) אונקלוס עה"פ. וגם בתיב"ע עה"פ: ארום גלי קדמי.

(9) בסימום — ע' עז.

(* ומה שפירש רש"י בס"פ עקב (יא, כב) "ללכת בכל דרכיו — הוא רחום ואתה תהא רחום כו" — יש לומר, כי לפני "ללכת בכל דרכיו" דס"פ עקב כתיב "שמור תשמרון את כל המצוה הזאת גו", דמזה מוכח, שב"ללכת בכל דרכיו" מוסיף עוד ענין.

ועד"ז י"ל במ"ש הרמב"ם (הל' דיעות פ"א ה"ה) "ומצווין אנו ללכת בדרכים האלו הבינונים .. שנאמר (תבוא כח, ט) והלכת בדרכיו" — כי לפני "והלכת בדרכיו" כתיב "כי תשמור את מצוות ה' אלקיך". והא שלא פירש רש"י בפ' תבוא — יש לומר שסומך על מה שפירש כבר לפני"ז בס"פ עקב.

דידעתיו לשון ידיעה הו"ע רצון העצמי (דזהו ארי גלי קדמי, כי הרצון הוא בהתגלות), וידעתיו לשון חיבה הו"ע תענוג העצמי, משא"כ במאמר השני¹⁰ מפרש¹⁰ ידעתיו לשון חיבה, שחיבב אותו בכחי' תענוג העצמי. ועוד חילוק בין שני המאמרים בהפירוש דושמרו דרך הוי' לעשות צדקה ומשפט. דבמאמר הראשון משמע (כפשטות לשון הכתוב, וכמבואר גם בכמה דרושים) דלעשות צדקה ומשפט הוא הפירוש דושמרו דרך הוי'¹¹, או שצדקה ומשפט הוא פרט בדרך הוי'. ויש לומר שדרך הוי' (לשון יחיד) היא התורה (בחינת כלל שלמעלה מהתחלקות), ומזה נמשך לעשות צדקה¹², עשיית המצוות (רמ"ח אברין דמלכא¹³, אברים פרטים)¹⁴. ובמאמר זה (מאמר דש"פ וירא השני שבהמשך) מבאר דלעשות צדקה גו' (עם היות שבא בהמשך לושמרו דרך הוי') הוא לא פירוש או פרט בדרך הוי' אלא שהוא ענין נוסף. דלאחרי ושמרו דרך הוי', המשכה מלמעלה למטה, באים אח"כ¹⁵ לעבודה נעלית יותר, לעשות צדקה, עבודה מלמטה למעלה.

(ב) **ויובן** כ"ז ע"פ המבואר בד"ה זכור תרע"ח¹⁶ לבעל יום ההולדת (עה"פ ושמרו דרך הוי'), ובארוכה בביאורי הזהר לאדמו"ר האמצעי¹⁷ (עה"פ¹⁸ כי ישירים דרכי הוי') ובכ"מ¹⁹, דענין דרך למעלה הוא בדוגמת דרך כפשוטו (בגשמיות), שהוא ממוצע שמחבר שני מקומות שמצד עצמם הם רחוקים זמ"ז בתכלית. וכמו דרך המלך הנמשך והולך מעיר המלוכה מקום מושב המלך לכל מרחבי המדינה (שעל ידו מגיעים לכל העיירות הגדולות), וממנו מסתעפים עוד דרכים ונתיבות שעל ידם יכולים להגיע לעיירות הקטנות וכו' עד לפינה הכי נדחת, דהריחוק שבין עיירות הקטנות ומכש"כ פינה הנדחת לעיר הבירה מקום מושב המלך הוא נוסף על הריחוק במקום גם ריחוק במעלה, ועד לריחוק שבאין ערוך, וע"י אמצעות הדרך נעשה קישור וחיבור דפינה הנדחת עם מקום מושב המלך. וזהו מה שהקו הנמשך מאוא"ס נקרא בשם דרך, כי הקו הוא הממוצע שעל ידו נמשך מאוא"ס לעולמות, דנוסף על זה שהתהוות העולמות

10 אף שאין זה פירוש הפשוט דתיבת "ידעתיו", אלא שרש"י מוכרח לפרש כן כי "אם תפרשהו כתרגומו יודע אני .. אין למען נופל על הלשון".

11 וכמבואר בכ"מ, ד"לעשות צדקה" הוא הדרך ומבוא שיהי גילוי שם הוי' (תו"א בשלח סג, ב. לקו"ת שה"ש מד, ג. ד"ה זכור תרע"ח ס"ע קצ. ד"ה כי ידעתיו תרפ"ו ס"ע קיא. ועוד).

12 להעיר מסה"מ תרע"ח ע' סג, ש"דרך הוי'" הוא כוונת המצוות ו"לעשות צדקה גו'" הוא מעשה המצוות. ובהמשך הענין שם "כמו שהוא במעשה המצוות לגבי כוונת המצוות כן הוא במצוות לגבי תורה".

13 ראה תקו"ת תיקון ל' (ער, סע"א). הובא בתני"ג פ"ד. רפכ"ג. ועוד.

14 ראה זח"ג קכט, א (באד"ר) "חד ארחא כו' דנהיר לתרי"ג ארחין". ובלקו"ת ראה כא, ד [ועד"ז בד"ה כי ידעתיו תרכ"ז (ע' כו), פר"ת (ע' קלט)] שתורה היא "חד ארחא" [אור אחד .. למעלה מבחי' התחלקות], והמצוות (אורות המתחלקים בכלים, שלכל כלי אור בפ"ע) מתחלקים לתרי"ג (תרי"ג ארחין). ולהעיר גם מלקו"ת במדבר יג, א"ב. ובפשטות: התורה — אחת המצוות — תרי"ג.

15 ועפ"ז מובן ההמשך ד"לעשות צדקה גו'" ל"ושמרו דרך הוי'". וראה לקמן הערה 43.

16 סה"מ תרע"ח ע' קצג.

17 ר"פ וישלח (יט, ב ואילך).

18 הושע בסופו.

19 ביאורה"ז להצ"צ וישלח (כרך ב) ע' תשד ואילך. אוה"ת נ"ך ס"ע תנג ואילך. שה"ש כרך ב ע' תרפ

ואילך. המשך ר"ה תש"ו פ"ח ואילך. ועוד.

(המשכת ואו"ס להוות את העולמות) הוא ע"י אמצעות הקו [דענין זה הוא ע"י חיצוניות הקו, דשרשו הוא ממל' דא"ס], הרי ע"י הקו נעשה גם המשכת הגילויים דאוא"ס בעולמות [דענין זה הוא ע"י פנימיות הקו, דשרשו הוא מת"ת הנעלם].

ג) ועפ"ז מבאר בעל יום ההולדת בד"ה זכור הנ"ל²⁰ זה שהתומ"צ נק' דרך הוי', כי ענין תומ"צ הוא לאתקנא רזא דשמי²¹, המשכת בחי' שמו הגדול (שם הוי'), שהוא הגילוי דעצמות אוא"ס (בחי' ת"ת הנעלם שלמעלה מבחי' מל' דא"ס). ולכן נק' דרך הוי', הדרכים שעל ידם נמשך בעולם הגילוי דשם הוי', שמו הגדול. ועי"ז נשלמה הכוונה דדירה בתחתונים²², הגילוי דעצמות אוא"ס (שלמעלה מבחי' סובב וממלא) למטה בתחתונים, בתחתון שאין²³ תחתון למטה ממנו. ומבאר שם²⁴, דענין דירה בתחתונים הוא כמשל אדם הדר בבית חבירו, שכל עצמותו כמו שהוא דר בביתו הוא דר בבית חבירו. ויש לומר, שהכוונה בהמשל דאדם הדר בבית חבירו, הוא לבאר, דענין דירה בתחתונים הוא לא באופן שמצד הגילוי דאוא"ס בהתחתון נעשה בו זיכוך ועלי' (באופן שמתבטל ה"תחתון" שבו), כי אם, שגם לאחרי הגילוי הוא נשאר תחתון²⁵, ואעפ"כ נמשך בו הגילוי דעצמות אוא"ס. דזהו תוכן המשל דאדם הדר בבית חבירו, שגם לאחרי שהוא דר שם הבית הוא בית חבירו, ואעפ"כ הוא דר שם בכל עצמותו כמו שהוא דר בביתו.

ד) והנה לאחרי זה ממשיך בהמאמר (ד"ה זכור הנ"ל²⁶), דכמו שדרך כפשוטו משמש לא רק להליכה אלא גם לחזרה²⁷, עי"ז הוא גם בדרך הוי', דאמיתית ענינו הוא שהוא באופן כזה שעל ידו נעשה לא רק ההמשכה מלמעלה למטה (ענין הליכה), אלא גם העלאת התחתון, שיהי' כלי להמשכה²⁸. ושני ענינים אלו (ההמשכה מלמעלה והעלאת המטה) נעשים על ידי לימוד התורה וקיום

(20) ע' קצ.

(21) ראה תו"א שמות מט, ד ואילך. יתרו סז, ד ואילך. אוה"ת שמות ע' רט ואילך. שם כרך ז ע' ב'תפה.

כרך ח ס"ע ב'תתכד ואילך. יתרו ע' תתלג ואילך. שם ע' תתמד ואילך. ועוד.

(22) ראה תנחומא נשא טז. בחוקותי ג. ב"ר ספ"ג. במדב"ר פי"ג, ו. תניא רפ"ו.

(23) לשון אדה"ז בתניא שם.

(24) ע' קצג. וראה גם אוה"ת שה"ש שם ע' תרפ. סה"מ תרס"ב ע' שלה.

(25) וי"ל השייכות דענין זה לדרך הוי', כי הדרך מקשר גם פינה הנדחת, כנ"ל בפנים.

ולהעיר גם מלקו"ת שה"ש מד, ג דענין דרך הוי' הוא "להיות הולך ומתגלה גם למטה בעולם העשי' עולם החושך", די"ל הפירוש שגם אח"כ נשאר "עולם החושך"*, ואעפ"כ נמשך בו הגילוי דהוי'.

(26) ע' קצג ואילך.

(27) ראה גם ביארה"ז לאדהאמ"צ שם יט, ג. להצ"צ שם ע' תשו. אוה"ת נ"ך ע' תנו. ועוד.

(28) ומה שנק' "בית חבירו" ו"עולם החושך" (ראה לעיל הערה 25) — יש לומר (וראה לקו"ש חט"ו ע' 89 בהערות), כי גם ענין עליית התחתון מלמטלמ"ע, כולל גם העלי' שתהי' לע"ל (שאו תהי' בתכלית השלימות), הוא (לא שאז יתבטל הצמצום, כי אם) שחושך הצמצום גופא יהפך לאור (המשך תערי"ב ח"ב ע' תתקל. שם ע' תתקלכ). ומכיון שענין זה (הפיכת החושך לאור) א"א להיות מצד הגדרים ד"אור" ו"חושך" ורק בכח העצמות — נמצא, שמצד הגדרים ד"עולם", יהי' גם אז "תחתון" — "בית חבירו", "עולם החושך". ועצ"ע.

המצוות²⁹. ע"י לימוד התורה נעשה ההמשכה דעצמות אוא"ס (דהחכמה בתורה היא מבחי' החכמה דעצמות א"ס) בשכל האדם (שכל אנושי שמלוכש במוח גשמי), ובפרט שלומד היטב בעיון שכלו שאז היא מתאחדת עמו ביחוד נפלא שאין יחוד כמוהו³⁰, ועד שנקראת על שמו³¹. ובירור והעלאת התחתון נעשה ע"י מעשה המצוות, ובפרט כשמעשה המצוות הוא באופן דאתכפיא, מעשה מלשון כפיי³². וזהו ושמרו דרך הוי' לעשות צדקה גו', דאמיתית ענין הדרך שמשמש לא רק להליכה (המשכה מלמעלה) אלא גם לחזרה (בירור והעלאת התחתון) הוא שנוסף ללימוד התורה יש גם עשיית צדקה, דכל המצוות נק' בשם צדקה³³. ומוסיף צדקה ומשפט³⁴, דעשיית הצדקה (צדקה כפשוטה) צ"ל במשפט, שישפוט את עצמו מהמותרות ויחשוב היטב מה שהוא מוכרח לנפשו וכל השאר יתן לצדקה. ועד"ו הוא בכל המצוות (שנק' בשם צדקה, כנ"ל) שקיומם צ"ל באופן דמשפט. ומוסיף לעשות (צדקה ומשפט), שגם זה (שהצדקה היא באופן דמשפט) אינו מספיק עדיין, וצריך להיות באופן דאתכפיא, מעשה מלשון כפי'. ועי"ז נעשה בירור והעלאת התחתון, שנעשה כלי להגילוי שלמעלה.

ה) **והנה** העילוי שבבירור והעלאת התחתון, מובן מהמאמר (ד"ה זכור הנ"ל) שיש בזה ב' ענינים. א' שזה נוגע להמשכה שלמעלה. וכמ"ש במאמר הנ"ל²⁶ דכמו שבדרך כפשוטו באם א"א לילך בו בחזרה אזי אינו נקרא דרך (לא רק לגבי המקום שבא לשם, אלא) גם לגבי המקום שהלך משם, דכשלא ישנה העלי' (שהתחתון אינו כלי להמשכה), אין ההמשכה אמיתית. ויש לומר הביאור בזה, דאמיתית ענין ושלמות ההמשכה (שאינן בה הגבלה) היא, דלא רק שהיא נמשכת בכל מקום גם במקום הכי תחתון, אלא שהיא נמשכת וחודרת בכל חלקי המקום עד שמתעצמת עמו. שזה (ההתעצמות) הוא דוקא כשהתחתון הוא כלי להגילוי. דהגם שמצד למעלה אפשר להיות ההמשכה גם בתחתון שאינו כלי, דמי³⁵ יאמר לו מה תעשה³⁶, הרי בנוגע להתחתון, מכיון שמצדו אינו כלי ראוי להמשכה, אינו מתעצם עם האור³⁷, ובמילא חסר גם בהמשכה כנ"ל. ועוד ענין בבירור והעלאת התחתון³⁸, ובפרט כשהבירור

29 ראה לקו"ת שמע"צ פד, ב. אוה"ת ואתחנן ד"ה ושנתם. ד"ה ויגש תרע"ח (הובא גם בד"ה זכור הנ"ל). וראה לקו"ש ח"ט ע' 65. ועוד.

30 תניא פ"ה.

31 ע"ז יט, א. וראה קידושין לב, סע"א ואילך.

32 ד"ה ויגש הנ"ל ע' קכא. שם ע' קכד ואילך. ד"ה זכור הנ"ל ע' קצב. מאמרי אדהאמ"צ ויקרא ח"ב ע' תשסא ואילך. סה"מ תרל"ו ח"ב ע' רפט. תרצ"ט ע' 191. ועוד.

33 תו"א מקץ לח, ג. מב, ג. לקו"ת שה"ש מד, ג. מאמרי אדהאמ"צ ויקרא ח"ב ס"ע עדרת. וש"נ. ס' המאמרים: תרע"ח ד"ה ויגש (ע' קכא), ד"ה זכור (ע' קצ). וראה גם ד"ה כי ידעתיו תרכ"ז (ע' כב. שם ע' כד ואילך), פר"ת (ע' קלג. שם ע' קלז ואילך), תרפ"ו (ע' קג. שם ע' קיא. קיג). ובכ"מ.

34 ראה גם תו"א בשלח סג, סע"ב. ד"ה נ"ח תרמ"ג ס"ג (ע' מר"ז). ד"ה אשר ברא תרפ"ט ס"ד (סה"מ קונטרסים ח"א כג, ב. סה"מ תרפ"ט ע' 90). ד"ה ויאמר גו' לך תש"ב ס"ד (ע' 53). ובכ"מ.

35 קהלת ח, ד.

36 ראה לקו"ת פ' ראה כח, ב' ש"עכ"ז נמשך בו (אף שלא נודרך) גילוי אור עליון ממש, כי הוא ית' כל יכול".

37 וכמ"ש בלקו"ת שם, ש"מ"מ אין הגילוי אור מתייחד כ"כ עם הכלי".

38 כ"מ בד"ה זכור תרע"ח (ע' קצד). ובפרט מזה שמציין שם לד"ה ויגש תרע"ח — עיי"ש ע' קכד.

הוא באופן דאתכפיא, שזה דוקא מגיע בהעצמות. וזהו"ע מעשה גדול³⁹, כי מעשה מלשון כפי' (בירור התחתון) מגיע בהעלם העצמי⁴⁰ שלמעלה מכל ההמשכות והגילויים⁴¹.

(ו) **ועפ"ז** יש לבאר תוכן הפנימי של החילוקים דהמאמרים דש"פ וירא בהמשך תרס"ו. דבמאמר הראשון מבאר ענין המצוות, זה שע"י קיום המצוות נמשכים ענינים הכי נעלים, רצון עצמי ותענוג עצמי. היינו שהעילוי דעבודת המטה הוא שע"ז נעשה ההמשכה מלמעלה וגם ענין בירור התחתון הוא שע"ז היא השלימות דההמשכה. ולכן מפרש (כפשטות לשון הכתוב) דלעשות צדקה ומשפט הוא פירוש ופרט בדרך הוי', ההמשכה מלמעלה. ולשנה הבאה במאמר השני מבאר העילוי דמעשה המצוות (עבודת המטה) כמו שהוא מצד עצמו⁴², בדוגמת הגילוי דלעתידי שאז תתגלה מעלת המעשה, מעשה גדול, לא רק זה שהמעשה מעורר וממשיך את אור הבל"ג כמו שהוא למעלה מהתלבשות בחכמה (תלמוד), אלא גם העילוי דהמעשה גופא, שהוא מגיע בהעלם העצמי⁴⁰ (שלמעלה גם מאור הבל"ג שנמשך על ידו)⁴¹. ולכן מפרש דלעשות צדקה ומשפט הוא (לא פרט וביאור בדרך הוי', כ"א) ענין נוסף (שבא לאחרי וע"י ושמרו דרך הוי')⁴³. וזהו מה שמאמר זה מתחיל בפסוק והוי' אמר המכסה אני, ומבאר דהמכסה אני הוא בחי' העלם העצמי דא"ס, ופירוש המכסה אני מאברהם הוא שלאברהם נתגלה בחי' זו, דע"י עבודתו בבחי' אור חוזר מלמטה למעלה, וגם יצוה את בניו ואת ביתו אחריו גו' לעשות צדקה ומשפט, לכן נתגלה לו בחי' העלם העצמי. [ואומר על זה המכסה בתמי"ד⁴⁴, כי מצד העבודה שלו (בבחינת אור חוזר) אין שייך שלא יתגלה לו בחינה זו]. ומכיון שבמאמר זה מדובר בענין הגילוי דהעלם העצמי (המכסה אני), לכן, גם בפסוק כי ידעתיו גו' מפרש

39 קידושין מ, ב.

40 כ"ה הלשון (העלם העצמי) בד"ה ויגש הנ"ל ע' קכה.

41 ד"ה ויגש הנ"ל ע' קכד.

42 להעיר שהקביעות דיום ההולדת (כ' מרחשון) בשנת תרס"ו היתה בש"ק פ' וירא אליו הוי' — גילוי מלמעלה*, והקביעות דיום ההולדת בשנת תרס"ז היתה ביום ה' פ' חיי שרה** — כמה ימים דעבודה כמו שהיא לאחרי הגילוי מלמעלה (ראה הערה הבאה) ד"וירא אליו הוי'".

ולהעיר גם מזה שבכל השנים (משנת תרנ"ד עד שנת תרע"ו) ה' אדמו"ר נ"ע בעל יום ההולדת בלויבאוויטש, מלבד בשנת תרס"ז שהי' אז בחו"ל, בוירצבורג ("התמים" חוברת ג ע' לא-לב). ואולי יש לומר, שגם ענין זה (שהי' אז בחוץ מלויבאוויטש) שייך לעבודת הבריורים, בירור והעלאת התחתון.

43 כי בכדי שהי' בירור והעלאת התחתון (בשלימות) צ"ל תחילה ההמשכה והגילוי מלמעלה (וע"ד תלמוד שמביא לידי מעשה — ראה ד"ה ויגש שם ע' קכד). ועפ"ז תובן השייכות ד"לעשות צדקה גו' ל"ושמרו דרך הוי'" גם להפירוש שבהמאמר דשנת תרס"ו.

44 פרש"י עה"פ.

(* ולהעיר מהשייכות המיוחדת דבעל יום ההולדת ל"וירא", שעוד בהיותו ילד השתוקק לזה ועד לבכי ("היום יום" ט' חשון, וראה לקו"ש חט"ו ע' 129 ואילך. ושו"נ).

(** להעיר שקביעות דכ' מרחשון (שהוא כמו הקביעות דיום א' דראש השנה) יכול להיות בד' ימים; ביום השק"פ וירא, ביום ב', ביום ג' או ביום ה' (ד' חיי שרה), וכשהקביעות דכ' מ"ח הוא ביום ה' — הוא ריבוי הכי גדול בימי העבודה שלאחרי הגילוי ד"וירא".

שידעתינו הוא לשון חיבה שחיבב אותו בכח"י תענוג העצמי [דגילוי תענוג העצמי הוא נעלה יותר מגילוי הרצון, שלכן גילוי הרצון יש גם עכשיו משא"כ גילוי התענוג יהי רק לעתיד⁴⁵], כי ע"י המשכת וגילוי העלם העצמי, גם הגילויים הם באופן נעלה יותר⁴⁶.

והנה שני ענינים אלו דושמרו דרך הוי' (המשכה מלמעלה למטה) לעשות צדקה ומשפט (עבודה מלמטה למעלה) ישנם בכאו"א מישראל, במשך כל הדורות. דנוסף על זה שכל עניני התורה הם נצחיים⁴⁷, ובפרט הענינים דמעשה אבות סימן ונתינת כח לבנים⁴⁸, הרי בנוגע לענין זה אומר בפירושו אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו, עד סוף כל הדורות. וציווי זה (שאברהם מצוה את בניו גו') הוא נתינת כח מיוחד (נוסף על הנתינת כח שמצד מעשה אבות) לכל אחד מישראל על שתי עבודות הנ"ל.

(ז) **ויש** לקשר זה עם הפסוק (בתהלים קאפיטל⁴⁹ קטז, הקאפיטל דבעל יום ההולדת⁵⁰ דשנה שעברה⁵¹) אתהלהך לפני הוי' בארצות החיים⁵², ארצות לשון רבים, ומבואר בתו"א⁵³ שהם (בכלל) ב' ארצות, עלמא דאתכסיא ועלמא דאתגליא, דב' ארצות אלו הם המשכה מלמעלה למטה והעלאה מלמטה למעלה. ויש לבאר זה בב' אופנים. א' שעלמא דאתכסיא הו"ע העלאה מלמטה למעלה (דעלי' למעלה הו"ע של התעלמות) ועלמא דאתגליא (ענין הגילוי וירידה) הו"ע המשכה מלמעלה למטה. וע"פ המבואר בתו"א שם שעלמא דאתכסיא הוא בחי' לאה (מחשבה) ועלמא דאתגליא הוא בחי' רחל (דיבור), יש לומר, שעלמא דאתכסיא בעבודת האדם הוא לימוד התורה, שעיקר ענינה הוא הבנה והשגה (מחשבה)⁵⁴, ועלמא דאתגליא הוא קיום המצוות כדיבור ומעשה. ועפ"ז, עלמא דאתכסיא הוא המשכה מלמעלה למטה ועלמא דאתגליא

(45) ד"ה כי ידעתינו תרס"ו ס"ע עו.

(46) וכמבואר שם (ד"ה וה' אמר תרס"ו בסופו) בענין ואברהם היו יהי' לגוי גדול ועצום גו'.

(47) וראה תניא רפ"ז.

(48) ראה תנחומא לך לך ט. ב"ר פ"מ, ו. רמב"ן עה"פ לך לך יב, ו. וראה שם יב, יו"ד. תולדות כו, א.

וישלה לב, ד.

(49) כן הוא לשון הצ"צ בכ"מ (ולדוגמא: אוה"ת נ"ך כרך ב' ס"ע א"יא).

(50) כידוע המנהג לומר הקאפיטל תהלים המתאים למספר שנותיו — מכתב כ"ק מו"ח אדמו"ר, נדפס בקובץ מכתבים ע"ד אמירת תהלים. אגרות-קודש כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"י ס"ע נג. וענין זה שייך גם לאחר ההסתלקות — כמפורש ברשימה שבעה"ה הבאה. וראה לקו"ש ח"ה ע' 103 ואילך. ח"כ ע' 400 ואילך. סה"מ י"א ניסן ע' 1 ואילך. ועוד.

(51) להעיר מרשימת כ"ק מו"ח אדמו"ר מכ' מ"ח תש"ה (נדפסה בהוספות לסה"מ פ"ר ע' שנו), ש"כל אחד מכ"ק רבותינו .. יאמר דרוש ע"פ דקאפיטל פ"ד" — דמזה מוכח, שגם הקאפיטל דשנה העברה שייך ליום ההולדת.

(52) פסוק ט.

(53) ויצא כב, ד. וראה גם אוה"ת שם רטז, סע"ב ואילך.

(54) ד"אם אינו מבין הפירוש, אינו נחשב לימוד כלל" (הלי' ת"ת לאדה"ז פ"ב הי"ג. שו"ע אדה"ז או"ח

סינ ס"ב).

בהלי' ת"ת שם הי"ב "וכל מה שלומד בהרהור לבד ואפשר לו להוציא בשפתיו ואינו מוציא אינו יוצא בלימוד זה י"ח מצות ולמדתם אותם וכמ"ש לא ימוש ספר התורה הזה מפ"ך והגית בו וגו'". אבל: (א) זהו בנוגע מצוות ת"ת, ש"אינו יוצא בלימוד זה י"ח מצוות ולמדתם אותם" (ולא לעצם הענין דלימוד התורה) (וכמו שמרגיש בהלכה זו עצמה ש"אינו יוצא בלימוד זה"). משא"כ כשאינו מבין "אינו נחשב לימוד כלל". (ב) גם

הוא העלאה מלמטה למעלה, כנ"ל בארוכה שתורה היא המשכה מלמעלה למטה ומצוות הם העלאה מלמטה למעלה.

ח) וַעֲיִי הַעֲבוּדָה דַּתְהֵלֶךְ לַפְנֵי הוִי' בַּאֲרָצוֹת הַחַיִּים, בַּאִים לְתוֹכֵן הַקְּאָפִיטֵל דְּבַעַל יוֹם הַהוֹלְדֵת⁵⁰ דְּשַׁנָּה זו⁵⁵, הַלְלוּ אֶת הוִי' כֹּל גּוֹיִם גּוֹ' כִּי גַבַר עֲלִינוּ חֲסָדוֹ גּוֹ', שְׁגַם שְׁנֵי עֲנִינִים אֱלוֹ הוִי' עַל הַעֲלָאָה וְהַמְשָׁכָה. הַלְלוּ גּוֹ' כֹּל גּוֹיִם גּוֹ' הוִי' עַל בִּירוֹר זִיכוּךְ וְהַעֲלָאָת הַעוֹלָם⁵⁶, עַד שְׁגַם הַגּוֹיִם וְהַאֲוִיִּים מֵהַלְלִים וּמִשְׁבַּחִים אֶת הוִי'. וְגַבַר עֲלִינוּ חֲסָדוֹ גּוֹ' הוִי' עַל הַמְשָׁכָה מִלְּמַעְלָה לְמַטָּה, דְּנוֹסָף עַל זֶה שְׁחָסַד (בְּכַלְלִי) הוּא הַמְשָׁכָה מִלְּמַעְלָה לְמַטָּה, הֵנָּה הַחֲסָד (הַהַמְשָׁכָה) הוּא בְּתוֹקֶף וּבַהֲתַגְבְּרוּת, גַּבַר גּוֹ' חֲסָדוֹ. וְהוּא, שֶׁהַמְשָׁכָה הִיא מִלְּמַעְלָה מַעְלָה בִּיּוֹתֵר, קֶצֶה הַכִּי עֲלִיוֹן, וּבִיחַד עִם זֶה בָּאָה הַהַמְשָׁכָה לְמַטָּה מַטָּה, עַד לְתַחְתּוֹן שְׁאִין תַּחְתּוֹן לְמַטָּה מִמֶּנּוּ, וְזֶהוּ מָה שְׁמַמְשִׁיךְ בְּכַתוּב וְאַמַּת הוִי' לְעוֹלָם, דְּאַמַּת הוִי' הִיא בְּחִינָה נְעִלִית בִּיּוֹתֵר [וַיִּלְ שְׁזַהוּ"ע מ"ש הַרְמַב"ם⁵⁷ שְׁכֹל הַנְּמַצְאִים לֹא נִמְצְאוּ אֲלָא מֵאַמִּיתַת הַמְצָאוֹ, דְּאַמִּיתַת הַמְצָאוֹ שִׁיךְ לְשֵׁם הוִי', שְׁלֹכֵן מִבֵּיא בְּרַמְב"ם (בְּהַמְשָׁךְ הַעֲנִיֵן שֵׁם)⁵⁸ הַפְּסוּק⁵⁹ וְהוִי' אֲלֵקִים אִמַּת], וְאַעֲפ"כּ הוּא נִמְשָׁךְ לְעוֹלָם, לְעוֹלָם הַזֶּה הַגְּשָׁמִי, וּבִזָּה גּוֹפֵא גַם לְגוֹיִם וְאוֹמִים. אִמְנָם לְאַחֲרֵי כֹל הַעֲלִיּוֹי דְּהַמְשָׁכָה זֶה, נֹאמַר זֶה בְּכַתוּב (לֹא כְּתוּר עֲנִיֵן בְּפ"ע, אֲלָא) כְּתוּר טַעַם (כִּי) עַל הַלְלוּ גּוֹ' כֹּל גּוֹיִם. תְּכַלִּית הַכּוּוֹנָה שֶׁל הַהַמְשָׁכָה הִיא שְׁעִי"ז יְהִי אַח"כּ בִּירוֹר וְעֲלִיִּית הַמַּטָּה, שְׁגַם הַגּוֹיִם גּוֹפֵא יְהַלְלוּ אֶת הוִי'. וְע"ד הַעֲלִיּוֹי דְּלַעֲשׂוֹת צְדָקָה וּמִשְׁפָּט שְׁבָא ע"י קְדִימַת דְּרַךְ הוִי"⁶⁰. וְסִיּוּם וְחוֹתֵם הַמְזוּמֹר הוּא הַלְלוּי', דְּאַמִּיתַת הַהִילוּל יְהִי בְּשִׁירָה הַעֲשִׂירִית⁶¹ לְע"ל, שְׁאֵז יִתְגַּלֵּה הַעֲלִיּוֹי דְּהַעֲלָאָת הַתַּחְתּוֹן, מַעֲשֵׂה גְדוֹל, בְּכִיאַת מְשִׁיחַ צְדָקָנוּ בְּמַהֲרָה בְּיַמֵּינוּ מִמֶּשׁ.

בְּנוּגַע לְמַצוֹת ת"ת — מְדִיִּיק אֲדַה"ז שְׁאִינוּ יוֹצֵא י"ח מַצוֹת וּלְמַדְתָּם אוֹתָם, שְׁהִיא "כַּמ"ש לֹא יִמוּשׁ גּוֹ' מִפִּיךְ", מִשְׁא"כ מַצוֹת "וְהַגִּית" שְׁלֹאֲח"ז י"ל שִׁיּוֹצֵא גַם בְּלִימּוֹד זֶה — רָאָה בַּאֲרוּכָה לִיקוּט פִּירוּשִׁים וְכו' לְאַגְה"ת פ"א ע' סָה הַעֲרָה⁸³.

55) — תְּשִׁלְּזוּ: תְּהִלִּים קִיז (א"ב) — כֹּל הַקְּאָפִיטֵל.

56) וּבְפִרְט לְפַמ"ש בְּרִשְׁמִיּוֹת הַצ"צ לְתַהֲלִים שֵׁם (יְהִל אֹר ע' תְּמוֹ) שְׁפִסּוּק זֶה נֹאמַר עַל "אֵז אֶהְפּוֹךְ אֶל עַמִּים שְׁפָה בְּרוּרָה" שִׁיְהִי לְע"ל (צַפְנִי ג, ט), שְׁאֵז יְהִי שְׁלִימּוֹת הַבִּירוֹר — אֶהְפּוֹךְ אֶל עַמִּים, אֶתְהַפְּכָא.

57) הִלְ יִסוּה"ת פ"א ה"א.

58) שֵׁם ה"ד. וְרָאָה ד"ה הַלְלוּ אֶת הוִי' תְּשִׁלְּא (לְעִיל ע' קְפוֹ), דְּכוּוֹנַת הַרְמַב"ם בְּמ"ש "הוּא שְׁהַנְּבִיא אוֹמַר" י"ל שְׁהִיא לְהַדְגִישׁ שְׁזַהוּ אִמַּת נְעִלָה כֹּזָה שְׁא"א לִידַע כֹּלל בְּשִׁכֵּל רַק "שְׁהַנְּבִיא אוֹמַר".

וַיֵּשׁ לּוֹמַר, דְּזֶהוּ גַם מָה שְׁהַרְמַב"ם מְמַשִּׁיךְ "וְהוּא שְׁהַתּוֹרָה אוֹמַרְתָּ כו", דִּישׁ דְּרָגָא בְּאִמַּת נְעִלִית יוֹתֵר שְׁאִינָה מִתְגַּלִּית גַּם בְּנְבוּאָה, אֲלָא "שְׁהַתּוֹרָה אוֹמַרְתָּ".

59) יִרְמִי' י, י.

60) רָאָה לְעִיל סַעִיף וּבַהֲעֲרָה⁴³.

61) מְכִילְתָא עַה"פ בְּשִׁלַּח טו, א. תְּנַחֲוּמָא בְּשִׁלַּח יו"ד. תְּרַגּוּם שְׁה"ש בְּתַחֲלָתוֹ. וְרָאָה אוּה"ת שְׁה"ש

בְּתַחֲלָתוֹ.